

John R. SEARLE

MOĆ: DEONTIČKA, POZADINSKA, POLITIČKA I DRUGE¹

Kroz ovu knjigu koristio sam pojam moći bez objašnjenja i identificirao sam specifičan oblik moći koji je svojstven ljudskom socijalnom i institucionalnom realitetu. Nazvao sam ga “deontička moć”. Identificirao sam ovu moć nabrajajući nazive općih tipova, kao što su obligacije, autorizacije, odobrenja i zahtjevi. U šestom poglavlju pokazao sam kako takve deontičke činjeničnosti mogu funkcionirati u racionalnom ponašanju. U ovom poglavlju objasniti ću kako se deontička moć odnosi spram moći općenito, a posebno prema političkoj moći. Nije mi cilj ponuditi opću teoriju moći, ali ne možemo razumjeti deontičku moć a da ne kažemo nekoliko stvari o odnosima moći među ljudima općenito.²

Prva stvar koju napominjem o pojmu moći jeste da ona nije ograničena na odnose među ljudima. U istom doslovnom smislu u kojem predsjednik SAD-a ima moći utvrđene Ustavom, moj automobilski motor ima određenu količinu moći koja se mjeri konjskim snagama. I ovo nije igra riječi. Pojam moći je pojam kapaciteta, i iz tog razloga moć može egzistirati, a da se nikad ne koristi ili upotrijebi. Nikad nisam do kraja koristio konjske snage svog automobilskog motora, a nekoliko moći predsjednika su rijetko, ako ikada, upotrijebljene. Naprimjer, nijedan američki predsjednik nakon Washingtona nije zapovijedao vojskom SAD-a na terenu, iako je imao takve moći. Tako da, moć moramo razlikovati od njene upotrebe. Po moći, ukratko, ne nazivamo događaje, već imenujemo kapacitet, odnosno sposobnost. S obzirom na to da se moć pokazuje pri upotrebi, u ovom poglavlju ćemo analizirati ne samo rečenice kojima se pripisuje moć nego i rečenice o njenoj upotrebi.

Počinjemo sa paradigmatiskim rečenicama koje pripisuju moć. Ako načinimo listu predsjedničkih moći, ili moći rukovodioca univerzitetskog

¹ Prevedeno iz: Searle, J.R. (2010) *Making the Social World, The Structure of Human Civilization*, Oxford University Press, New York. (145-173)

² Postoji prilično velik broj interesantnih aktuelnih djela na temu moći. Četiri knjige koje su relevantne u odnosu na pitanja o kojima diskutiramo u ovom poglavlju su: Andersen, Asa, *Power and Social Ontology (Moć i društvena ontologija)*, 2007, Foucault, Michael, *Power (Moć)*, 1994/2000, Ledyev, Valeri G., *Power: A Conceptual Analysis (Moć: konceptualna analiza)*, 1998, Lukes, Steven, *Power: A Radical View (Moć: radikalno shvatanje)*, 2005.

odsjeka, ili moći policijskih snaga u Berkleyu, rečenice na vašoj listi imaju nešto kao sljedeću sintaksu:

X ima moć (u stanju je, ima sposobnost) da uradi A;

gdje se raditi A odnosi na druge ljude,

X ima moć nad Y u pogledu radnje A.

Naznaka da deontologija može biti forma moći osigurana je činjenicom da se deontički vokabular obično koristi kako bi se specificirale političke moći: guverner Kalifornije ima pravo na veto u zakonodavstvu i ima dužnost da podnese budžet. Uobičajen način, ali ne i jedini, da se upotrebljava moć je da se ljudima daju razlozi za djelovanje koje oni inače ne bi imali³. Naredba koju daje neko na poziciji vlasti, naprimjer, jedan je takav razlog. A prijetnje nasiljem stvaraju razloge za opreznost. Izvor moći, u slučaju prijetnje je potencijalno nasilje, ali nisu svi izvori moći temeljeni na mogućnosti ili prijetnji nasiljem, kao što ćemo vidjeti.

U ovom istraživanju, usredsredit ću se na izvjesne paradigmatske upotrebe, gdje moć uključuje odnos između ljudi i institucija i uvijek je u odnosu na neke stvari, a na druge se ne odnosi. Tako naprimjer, predsjednik ima moć nad Kongresom da uloži veto na kongresno zakonodavstvo. Ali Kongres ima moć nad predsjednikom da nadglasa njegov veto sa dvije trećine većinskih glasova u oba doma. Ovo je karakteristika pridavanja društvene moći: one opisuju odnose među ljudima i institucijama i opisuju posjednike moći kao one koji određene moći imaju, a druge nemaju.

Do sada smo analizirali sintaksu, a ne samu ideju. Kakvu vrstu moći nad drugim ljudima ili institucijama može imati politička moć, ili policijska moć ili vojna moć? Najjednostavnija paradigmatska ideja u konceptu moći, esencijalni pojam moći koji se tiče moći nekih ljudi nad drugima (ovo je primjetilo nekoliko autora)⁴, jest u tome da obuhvaća sposobnost nositelja aktera moći da pridobije subjekte kako bi uradili ono što zastupnik moći od njih traži bez obzira da li on/ona to žele ili ne. Općenito uzevši, predstavnik moći može dobiti šta on ili ona žele, neovisno o tome da li subjekti moći žele isto. S jedne strane, stoga, provoditi moć znači učiniti da subjekt želi ono što predstavnik moći želi da on ili ona

³ Zahvaljujem Cyrusu Siavoshyju što me podsjetio na ovu tačku.

⁴ Npr. Ledyaeu, *Power: A Conceptual Analysis*.

žele. Prema tome, poseban slučaj ovoga bi bili primjeri u kojima neko čini da drugi žele nešto što inače ne bi željeli.

Drugi tip slučaja koji razmatra Lukes⁵ događa se kada predstavniku moći uspije da subjekti percipiraju samo određene smjerove djelovanja otvorenim, tako da subjekti na kraju žele ono što predstavnik moći želi da žele, iako to ne bi željeli da su uvidjeli sve dostupne smjerove djelovanja. Općenitoj karakterizaciji moći kao sposobnosti pridobijanja ljudi da urade nešto bez obzira na to žele li oni to ili ne trebamo dodati dva specijalna slučaja. Prvo, predstavnik moći može provoditi moć tako što pridobije subjekta da želi uraditi nešto što inače ne bi. Drugo, predstavnik moći može provoditi moć tako što prikaže opcije koje on ili ona žele kao jedine raspoložive opcije, tako da navedu subjekte da žele nešto što inače ne bi željeli kada bi znali za druge moguće opcije. Postoji, dakle, protučinjenični element u ideji provođenja moći: to je provedba moći ako predstavnik moći A pridobije subjekta S da uradi čin B, čak i kad S ne želi da uradi B, ne bi htio uraditi B, a da ga A nije privolio da želi uraditi B, ili da S ne bi htio uraditi B da ga A nije učinio nesvjesnim o mogućim alternativnim opcijama.

Važno je naglasiti da moć može postojati čak i kada se nikad ne provodi, pa čak i kada subjekt nad kojim bi se moć mogla provesti to svejedno želi učiniti. Moć, ukratko, ne uključuje nužno nagovaranje ljudi da djeluju protiv svojih želja i sklonosti, nego je prije sposobnost da ih se primora. O upotrebi moći radi se samo onda kada predstavnik moći primora subjekta da uradi nešto bez obzira na to želio on to ili ne. Ali, ako subjekt čini ono što svakako želi uraditi, onda predstavnik moći u tom slučaju ne provodi moć nad subjektom, iako bi mogao.

U jednostavnim paradigmatiskim slučajevima primoravanja nekoga da uradi nešto nositelj moći ne mora nužno koristiti silu. Uistinu, ovo je karakteristična crta deontičkih moći. One uključuju navođenje ljudi da nešto urade bez korištenja sile. Činjenica da su “deontičke moći” i dalje moći, ali da nisu karakteristični slučajevi gdje neko nekoga prisiljava da nešto uradi, pokazuje da nam treba proširena verzija moći izvan paradigmi jednostavne sirove fizičke sile ili prijetnje silom. Tako da, ako ja obećam vama, onda vi doista imate deontičku moć nada mnom, jer sam ja kreirao obavezujući razlog da uradim obećano. Mislim da je ovdje slučaj o odnosu moći, ali deontičke moći su tipično slučajevi u kojima se moć sastoji od razloga za djelovanje. Ako ja imam negativnu deontičku

⁵ Lukes, *Power: A Radical View*.

moć kao obavezu da vam vratim novac koji vam dugujem, onda imam razlog da nešto činim i vi imate razlog da od mene to očekujete. A ako imam pozitivnu deontičku moć, takvu kao da sam ovlašten da idem loviti ribu na vašem posjedu, onda imam moć nad vama radi koje mogu loviti ribu na vašem posjedu, a vi imate razlog da se ne mijesate, htjeli vi da ja tamo pecam ili ne. Dakle, deontička moć je legitimno opisana kao moć čak iako tipično to nije slučaj upotrebe ili prijatnje silom. Ako se okrenemo vladinoj političkoj moći, vidjećemo da je tipično podržana silom. Subjekte moći mogu uhapsiti, ustrijeliti, deportirati ili na drugi način s njima postupiti. Kao što smo ranije sugerirali, vokabular kojim opisujemo političku moć je tipično deontički: predsjednik ima pravo da uloži veto na legislativu; on ima obavezu da održi Govor o stanju Unije.

Nešto moramo dodati našem osnovnom konceptu moći, a to je ideja o njenom intencionalnom provođenju. Tako naprimjer, ako neko ne miriše prijatno kad god uđe u prostoriju, tako da svi ustaju i odlaze, njegov ulaz u prostoriju dok ne miriše prijatno nije korištenje moći. Ali može postati korištenje moći ako to radi intencionalno da bi ih natjerao da odu. Tako moramo revidirati našu formulaciju i reći: “X ima moć nad Y ako i samo ako je X u stanju da intencionalno primora Y da se ponaša na određen način što se tiče radnje A, bez obzira da li Y želi ili ne da se tako ponaša.” Moć je sposobnost ili kapacitet, a provođenje moći kao moći uvijek je intencionalan akt.

Na utjecaj se općenito gleda kao na vrstu moći i doista često to i jeste jedno svojstvo moći. Ali nisu svi slučajevi u kojim se vrši utjecaj nužno i slučajevi provođenja moći. Naprimjer, John Dewey je imao ogroman utjecaj na obrazovanje u SAD-u, ali veći dio zbiljske moći imali su školski odbori i lokalne vlade, koji su mijenjali obrazovne uvjete, jer su bili pod utjecajem Deweya. Upotreba utjecaja mogla bi biti upotreba moći ako nositelj utjecaja može promijeniti ponašanje ljudi tako da ih intencionalno navede da urade nešto što inače ne bi. Ovo, uzevši, jeste dio koncepta “moći uvjeravanja”.

Provođenje moći može varirati u stupnju ispoljavanja. Gomilanje ruskih trupa na češkoj granici u vrijeme komunističkog puča 1948. godine bilo je korištenje moći, iako oni nisu ustvari zauzeli Čehoslovačku. Bili su prisutni ondje intencionalno kako bi Čehe primorali da se ponašaju na određen način, nasuprot ponašanju na neki drugi način. Prijetnja korištenjem sile može i sama biti provođenje moći, iako se sila ne koristi. Historijski, rečeno je da je puko pojavljivanje britanskih brodova u luci kolonijalnoga grada moglo zaustaviti pobunu.

Moć moramo razlikovati od liderstva, a liderstvo nije koekstenzivno sa bivanjem liderom. Mnogim liderima nedostaje liderstva, a mnogi koji imaju liderstvo ustvari nisu lideri jer “nemaju moć”. Tako naprimjer, kada je Jimmy Carter bio po ustavu izabrani lider američke republike, nedostajalo mu je liderskih sposobnosti da učinkovito koristi svoje ustavne moći. Većinu dnevnih odluka vlade donose birokrate, obično ne viši od nivoa GS 13. Uobičajena primjedba vladinih ljudi protiv Cartera bila je da on nije izrazio jasnu viziju, tako da nisu mogli znati šta su trebali raditi na dnevnoj osnovi. Uz učinkovitog lidera, naprimjer Ronalda Reagana, GS 13 je znao kako da postupi u specifičnim situacijama donošenja odluka. Franklin Roosevelt, za razliku od Cartera, imao je i moć i liderstvo. Jedno od obilježja političkih lidera je sposobnost da ostane moćan i utjecajan čak i kad “nema moć”. De Gaulle i Churchill su dobri primjeri.

Kao što sam pomenuo ranije, još jedan tip moći o kojem diskutuje Lukes je moć da se postavi agenda ljudskih djelovanja na određene načine. Naprimjer, moć se može provoditi tako što se ograniči raspon očiglednih izbora raspoloživih subjektu nad kojim se moć provodi. Ako subjekt uviđa da ima mali raspon otvorenih izbora, kada su i drugi ustvari također mogući, tada je nositelj moći koji kreira ovu percepciju provodi vrlo snažnu formu moći, moć manipuliranja subjektovom percepcijom o dostupnim opcijama. Uzet ćemo stvarni primjer, kada je 2003. godine predsjednik George W. Bush ubijedio veliki broj ljudi da su jedine opcije za SAD bile da ide u rat sa Irakom ili da rizikuju da budu meta iračkog oružja za masovno uništenje, onda, pretpostavljajući da je to uradio intencionalno, on je sproveo snažan oblik moći – moć da postavi agendu mogućih smjerova djelovanja. Ova agenda mogla je biti refleksija Bushove vlastite percepcije raspoloživih opcija.

Ovo je specijalni slučaj našeg osnovnog koncepta, ali je ipak provođenje moći. Nositelj moći postiže da ljudi vide samo pojedine opcije dostupnim i navodi ih da žele stvari koje inače ne bi željeli da su bili svjesni drugih opcija. Ovo je specijalni slučaj navođenja subjekata da urade nešto, neovisno o tome htjeli to subjekti ili ne, navodeći ih da žele da urade nešto što inače ne bi htjeli uraditi.

Bitno je, međutim, vidjeti da osoba koja može postaviti agendu na ovaj način provodi moć samo ako ovo čini intencionalno. Različite stvari događaju se tako da utječu na ljudske senzibilitete u Backgroundu i načine percepcije stvari koje ne moraju biti pravo provođenje moći, jer se ne rade intencionalno. Naprimjer, ljudi koji su dizajnirali i promovirali profesionalni fudbal na nacionalnoj televiziji u SAD-u postigli su učinak

na sve vrste američkih navika, ali većinom, one su ostvarene neintencionalno. Njihova jedina intencija bila je zaraditi novac kroz brojno gledateljstvo i tako naplatiti puno novca za televizijske reklame. Ali takvi rezultati, kao povećana prodaja piva i čipsa za konzumaciju nedjeljom popodne ispred televizije, nisu bili jedna od njihovih intencija, osim ako nisu reklamirali pivo i čips. Posljedično, nije bila riječ o provođenju moći sa njihove strane, iako su bili neintencionalno utjecajni u ovom pogledu. Prema objašnjenju koje ovdje zastupam, neintencionalan utjecaj je veoma uobičajen, ali neintencionalno provođenje moći tipično se događa kada intencionalno provođenje moći ima neintendirane posljedice. Naprimjer, kada je američki Kongres usvojio alternativnu minimalnu taksu 1980-te, učinili su to s intencijom prisiljavanja bogatog dijela populacije da plati ono što je Kongres smatrao njihovim fer udjelom u porezu. Zbog inflacije, međutim, dugoročna posljedica je bila da je Kongres neintencionalno podigao porez za mnoštvo manje bogatih ljudi, na koje Kongres zapravo nije ciljao s alternativnim minimalnim porezom. Ovo je bilo neintencionalno provođenje moći nad klasom ljudi za koje prvobitna legislativa nije bila namijenjena. Općenito, možemo reći da je neintencionalno provođenje moći – intencionalno provođenje moći opisano u odnosu na njegove neintendirane učinke i posljedice.

Neintendirano korištenje utjecaja je veoma često. Naprimjer, svaki profesor neintencionalno utječe na svoje studente na različite načine. Često on ni ne zna da su studenti privučeni ili odbijeni njegovim stilom govora, da pokušavaju oponašati ili odbaciti njegov stil govora, odijevanja i tako dalje. Sve su ovo slučajevi utjecaja, ali nisu slučajevi provođenja moći. Ja ne provodim moć nad mojim studentima ako oni oponašaju (ili pokušavaju da izbjegnu) moj stil govora zato što ja neintencionalno pokušavam da utječem na njihovo ponašanje.

Do sada smo razmatrali raznovrsna pitanja, ali određeni principi implicitno se pojavljuju u ovoj diskusiji i želim ih učiniti eksplicitnim u cijelosti:

1. Temeljni pojam moći je da A ima moć nad S u odnosu na djelovanje B ako i samo ako A može intencionalno navesti S da uradi što A hoće vezano za B, bez obzira na to da li to S hoće ili ne. Specijalni slučajevi ovoga su oni u kojima A navede S da hoće da uradi B kada to inače ne bi htio uraditi i kada S hoće da uradi B, jer ga je A spriječio da vidi sve raspoložive opcije.

2. Moć između ljudskih bića se normalno izražava kroz izvođenje govornih činova. Oni tipično imaju ilokucijsku silu Direktiva. Ponekad su one trajne Direktive, u smislu da, ako je izdata neka općenita Direktiva, onda ona djeluje na neodređeni broj budućih slučajeva. Očigledan primjer je krivični zakon, koji je skup trajnih Direktiva kojima se zabranjuje i obezbjeđuje specifična kazna za određenu vrstu ponašanja. Baš kao što smo vidjeli kako tipična konstitutivna pravila oblika “X se računa kao Y u C” funkcioniraju kao trajne Deklaracije statusne funkcije, tako i odredbe krivičnog zakona funkcioniraju kao trajne Direktive.

3. Koncept moći se logički povezuje sa konceptom intencionalnog provođenja moći. “S ima moć da uradi B” implicira “druge stvari podjednako, S može intencionalno provoditi moć da uradi B”. (Mi moramo reći “druge stvari podjednako” jer S bi mogao iz nekog nevažnog razloga biti u nemogućnosti provesti moć koju ima. Mogao bi, naprimjer, čvrsto spavati u važnom momentu.) Specifikacija provođenja moći stoga zahtijeva specifikaciju intencionalnog sadržaja tog korištenja. Bez intencionalnosti nema provođenja moći. Intencionalno provođenje moći može imati neintendirane posljedice i intencije mogu biti nesvjesne, ali svejedno, sve korištenje moći ima intencionalan sadržaj. Nazovimo ovo “ograničenjem intencionalnosti”.⁶

4. Ograničenje bilo koje zadovoljavajuće rasprave o moći je da, kadgod neko govori o moći, trebao bi moći reći ko tačno ima moć nad tačnim da bi ga naveo da uradi tačno šta? Za buduću referencu, nazvat ćemo ovo “ograničenje egzaktnosti”. Ovo ograničenje primjenjivo je čak i kada se obojica, nositelj moći i onaj ko trpi moć, ne poznaju međusobno. Naprimjer, Kongres kao tijelo sprovodi moć nad milionima

⁶ Direktne atribucije moći su ekstenzijske, ali atribucije intencionalne upotrebe moći nisu ekstenzijske. U argumentaciji dolje, koje se nastavlja na narednoj stranici (a) i (b) impliciraju (c). Ali (d) i (b) ne impliciraju (e).

(a) X ima moć nad Y da uradi A.

(b) A=B implicira

(c) X ima moć nad Y da primora Y da uradi B

Ali sljedeća derivacija nije validna.

(d) X intencionalno provodi moć nad Y da postigne da Y uradi A

(b) A=B

(e) X intencionalno provodi moć nad Y da postigne da Y uradi B.

građana koji su nepoznati članovima Kongresa i primorava ih da plaćaju porez. Članovi Kongresa i poreznici uključeni u ovo provođenje moći uglavnom su nepoznati jedni drugima, ali svejedno, atribucija zadovoljava ograničenje egzaktnosti.

5. Prijetnja, ili čak poznata opcija provođenja moći može u određenim okolnostima biti provođenje moći. Tako policajac koji je prisutan i vidljivo naoružan može ispoljavati vrstu moći iako ne mora ništa uraditi da primijeni zakon. Specifikacija intencionalnog sadržaja u takvim slučajevima uključila bi ne samo stvarni intencionalni sadržaj nego i protučinjeničnu specifikaciju sankcija koje bi bile nametnute ako taj intencionalni sadržaj nije ispunjen. Specifično u ovom slučaju, intencionalni sadržaj je “Vi se morate pridržavati zakona”, a implicitne sankcije su “Ako se vi ne pridržavate zakona, ja imam moć da vas uhapsim”. U takvim slučajevima vidljivi dodaci moći su dovoljni za njeno ispoljavanje. Slično tome, gomilanje sovjetske vojske na češkoj granici 1948. godine bila je prijetnja da će se provesti moć, i ta prijetnja je bila sama po sebi provođenje moći.

II. Foucault i biomoć

Foucaultove rasprave o biomoći toliko su utjecajne da želim da kažem bar nešto o njima. Njegovi pogledi nisu u cijelosti jasni, a on insistira na tome da oni i ne pretpostavljaju konstituiranje teorije. Ipak, određene teme u njegovom viđenju relevantne su za naše istraživanje. On uvodi pojam “biomoći”. On daje historijski ili, kako bi on preferirao da kažemo u ničeanском stilu, “genealogijski” pogled na razvoj biomoći. U pitanju je ostvarenje kontrole nad tijelima ljudskih bića podvrgavanjem normalizirajućim društvenim praksama. Obrazovne institucije, roditelji, zatvorenici, bolnice i tehnike zdravstvene njege, religijske i konfesionalne prakse i psihoanaliza – uz mnoge druge prakse i institucije – imaju učinak produkcije određene vrste normalizacije koja kreira ljudske subjekte kojima se može upravljati.

Prema Foucaultovom objašnjenju, značajno je da su neke stvari koje se čine oslobađajućim ustvari dodatni izrazi biomoći. Naprimjer, pokrete seksualnog oslobođenja srednjih desetljeća 20. stoljeća mnogi njegovi pripadnici razumijevali su kao oslobađajuće od ugnjetavanja; ali, prema Foucaultu, ovi učesnici su zamjenjivali jednu vrstu kontrole dru-

gom. Javnost se kretala od “kontrola ugnjetavanjem” prema kontroli stimulacijom. Za nas je normalizirana ideja da bismo trebali dobro izgledati i biti seksualno aktivni, a ovo je odnos moći koliko je bila i represija koja je tome prethodila.

Foucaultov omiljen primjer za funkcioniranje biomoći je Benthamov panoptikon. U panoptikonu zatvorski čuvar sjedi u centralnom tornju i promatra sve zatvorenike koji su u ćelijama oko tornja kroz prozor koji omogućuje promatraču da vidi svakog zatvorenika, dok zatvorenik ne može promatrati promatrača i nikad ne može znati da li je tada i tamo promatran. Jedno svojstvo panoptikona je da zatvorenik postaje svoj promatrač i upravlja sobom, jer ne zna da li ga organ vlasti promatra u bilo kojem momentu. Njegovo ponašanje je savršeno normalizirano epistemičkom situacijom u koju je stavljen. Foucault uzima ovo kao model veze između znanja i moći. Savršeno znanje promatrača daje mu potpunu moć. Kao panoptikon, biomoć je prožimajuća, anonimna i konstantna. Foucault uzima mnoge uobičajene birokratske, disciplinske, obrazovne i terapijske tehnike koje su se razvile tijekom minula dva stoljeća kao primjere ove veze moć – znanje. Jedna neposredna primjedba je da panoptikon funkcionira kao sredstvo moći samo zato što promatrač već ima moć neovisno od njegovog epistemičkog statusa. On nije samo voajer ili Peeping Tom. On ima moć nad zatvorenicima neovisno od njegovih opservacija. Znanje, u takvim slučajevima, ne kreira moć već samo omogućuje uspješno i učinkovito provođenje moći koja je već tu. Jedan način da se ovo vidi jeste da obrnemo epistemičke uloge. Pretpostavimo da svi zatvorenici mogu vidjeti čuvara, a da ih on ne vidi. Dokle god su oni pod ključem, ovo izokreće odnos moći. Foucault vidi društvo kao prožeto ovim nevidljivim anonimnim normalizirajućim praksama koje konstituiraju subjekte i njihovo potčinjavanje.

Šta možemo učiniti sa konceptom biomoći? Na prvi pogled, ne mogu svi Foucaultovi primjeri zadovoljiti naše ograničenje egzaktnosti i intencionalnosti. Ne možemo reći ko tačno provodi moć nad tačno kim i šta je tačno intencionalni sadržaj upotrebe. Zdravstveni radnici, nastavnici, socijalni radnici i vladini uposlenici težit će da kreiraju ono što smatraju zdravim normalnim ljudskim bićima. Ali ko tačno sprovodi moć nad tačno kim i u vezi sa kojim tačno djelima? I šta je tačno intencionalni sadržaj intencionalnog korištenja moći? Ako je krajnji ishod bio da se proizvedu ljudska bića kojima birokratske organizacije mogu lakše upravljati, iz toga ne proizlazi da je to oblik provođenja moći. Foucault kaže da ljudi znaju šta rade, ali ne znaju šta ono što rade čini. Ali, ako je to

tačno, a zasigurno se čini vjerovatnim, onda produkcija učinaka (šta, ono što rade, čini) nije provođenje moći, jer ne zadovoljava ni ograničenje egzaktnosti niti ograničenje intencionalnosti. Neobično je što Foucault izgleda prepoznaje ova ograničenja. On kaže: “Moć postoji samo ako je neko provodi nad drugima, samo kada se ostvaruje kroz djelovanje, iako je, naravno, upisana u polje prorijeđenih dostupnih mogućnosti poduprijetih trajnim strukturama.”⁷

Lukes kritizira Foucaulta zato što, prema Lukesu, Foucault predstavlja “sociologijska opća mjesta” kao da ona konstituiraju novu i radikalnu teoriju: “Individue su socijalizirane; okrenute ulogama i praksama koje su kulturno i socijalno date; oni ih internaliziraju i mogu ih doživjeti kao slobodno izabrane; ipak, njihova sloboda može, kao što je Durkheim volio reći, biti plod regulacije – rezultat discipline i kontrole.”⁸

Neću se baviti mjerom u kojoj je Foucault bio originalan ili radikaln, ali želim da istražim pitanje da li takva “sociologijska opća mjesta” mogu biti iskazi odnosa moći. U ovom što slijedi, moj izričiti cilj nije da raspravljam o Foucaultovom djelu bilo u obliku komentara, eksplicacije ili kriticisma, već su naredne stranice djelomično provocirane refleksijom o tome da li koncepcije kao ova mogu biti intelektualno respektabilne do mjere u kojoj se mogu uskladiti s ograničenjem egzaktnosti i ograničenjem intencionalnosti.

III. Pozadinske prakse i provođenje moći

Ograničenje egzaktnosti tvrdi da bilo koja legitimna atribucija moći mora reći tačno ko ima moć nad tačno kim, a ograničenje intencionalnosti kaže da bilo koja atribucija intencionalnog korištenja moći mora specificirati intencionalni sadržaj upotrebe.

Imajući ove principe na umu, želim da istražim ideju da postoji tip moći u društvu koji nije kodificiran, rijetko je eksplicitan, i može većinom biti nesvjestan. Samo kako bih imao neku riječ za ovo, nazvat ću je “pozadinska/mrežna moć”, ili jednostavno kraće “pozadinska moć”. (U drugom poglavlju, u diskusiji o intencionalnosti, uvodim ova dva pojma. Grubo uzevši, Pozadina se sastoji od skupa kapaciteta, dispozicija, tendencija, praksi i tako dalje, koje omogućuju intencionalnost funkcije, a

⁷ Foucault, *Power*, 340.

⁸ Lukes, *Power: A Radical View*, 97.

Mreža intencionalnosti sastoji se od skupa vjerovanja, stavova, želja i tako dalje, koji omogućuju specifična intencionalna stanja funkcije, to jest određuju njihove uvjete zadovoljenja. Sažetosti radi, u ovoj diskusiji koristit ću "Pozadinu" kao kraću verziju i za Mrežu i za Pozadinu.) Moje razmatranje nosi određene sličnosti i djelomično je inspirirano Foucaultovom raspravom o biomoći i diskusijom Åsae Andersen i onoga što ona naziva "svrhovita moć". Vrsta stvari koje imam na umu su raznolike, tipično nekodificirane vrste pozadinskih i mrežnih ograničenja na socijalne, seksualne, verbalne i druge oblike ponašanja. Dakle, što se smatra prikladnim reći u razgovoru, što je prikladno odjenuti, što se smatra dopuštenim seksualnim ponašanjem, što se smatra dopuštenim političkim i moralnim mišljenjem su sve slučajevi Mreže ili Pozadine, kako sam ih opisao. Za sada se ne čini kao da su načini moći uključeni u ove stvari, iako su određena ograničenja nametnuta. Ja se, naprimjer, osjećam ograničenim u vrsti odjeće koju nosim u skladu sa običajima moje zajednice. Ali do sada, takve stvari ne bi zadovoljile naša dva ograničenja: egzaktnosti i intencionalnosti. Morali bismo ipak specificirati ko ima moć nad kim u odnosu na šta tačno i koji je intencionalni sadržaj provođenja moći. Ako imam političke stavove na koje se gleda kao na nemoralne ili uvredljive ili ako je poznato da se upuštam u seksualne odnose koji se smatraju nedopustivim, tada će društvo uvesti određene sankcije prema meni, a prijatnija sankcijama, kako tvrdim, jeste ili može biti provođenje moći. Pokušat ću objasniti misao da društvo može provoditi moć nad svojim pripadnicima.

Ali vratimo se i pogledajmo pažljivo posljednje dvije rečenice. Poznato je da je Margaret Thatcher rekla da društvo ne postoji: postoje samo ljudi i porodice. Odbijam ovu tvrdnju u svjetlu argumentacije koju sam razvio u ovoj knjizi i tvrdim da postoji socijalna ontologija bilo koje grupe koja dijeli kolektivnu intencionalnost. Društvena činjenica je, kako je definiram, svaka činjenica koja sadrži kolektivnu intencionalnost dva ili više ljudskih ili životinjskih aktera. Društvo čine ne samo ljudi i njihove porodice već ono uključuje ski-klubove, nacionalne države, korporacije i druge socijalne entitete. Međutim, postoji nešto ispravno u onome što ona govori, a to je da "društvo" ne imenuje formu kolektivne intencionalnosti. Prema ovoj definiciji, postojanje društva ne mora biti društvena činjenica; ono je samo onda društvena činjenica kada postoji kolektivna intencionalnost koju dijele članovi društva. Postoje partikularna društva u kojima je prožimajuća kolektivna intencionalnost, a nacionalna država je možda najpoznatija forma političke kolektivne

intencionalnosti⁹. Postoji, također, dublja poenta koju želim ovdje razjasniti: iako “društvo” ne imenuje formu kolektivne intencionalnosti, postoje pozadinske prakse, pretpostavke i tako dalje koje tipično dijele pripadnici društva. Doista, bez određenog stepena zajedničkog Backgrounda teško je vidjeti kako bi društvo funkcioniralo. Argumentirat ću kako neke (ne sve) prakse i pretpostavke mogu konstituirati skup odnosa moći. Ali, da bih to pokazao, prvo moram pokazati kako takve atribucije zadovoljavaju ograničenje intencionalnosti i ograničenje egzaktnosti. Moj problem je ovaj: mislim da bilo koja ozbiljna rasprava o moći treba zadovoljiti ograničenja koja sam specificirao, ali u isto vrijeme osjećam da je društvo sposobno da prakticira moć. Društveni pritisci mogu biti jedan oblik moći. Možemo li razumjeti tu intuiciju dosljedno s ograničenjima? Tvrdim da možemo.

Pozadina i Mreža, kako samo ih definirao, sadrže, između ostalog, skup normi ponašanja. Ako neko prekrši norme zajednice, mogu mu biti nametnute različite vrste sankcija. One mogu varirati od jednostavnih izraza neslaganja do snažnih oblika ostracizma, prezira, mržnje, derogacije ili čak nasilja. Da prenesemo ovo na historijske primjere, razmotrit ćemo tretman homoseksualaca prije recentnog, takozvanog pokreta gay liberation. U takvom slučaju, ko vrši moć nad kim? Mislim da je odgovor da u takvim slučajevima, podrazumijevajući postojanje zajedničkih normi Pozadine, svako može provoditi moć nad svakim drugim. Tako da, ako dijelite pozadinske pretpostavke vašeg društva, onda ste u mogućnosti provoditi moć koja ide sa tim zajedničkim pretpostavkama. Vaš tretman ljudi koji imaju zabranjena mišljenja ili se upuštaju u nedopustiva ponašanja je oblik provođenja moći, i zaista sama prijetnja, ili čak spoznata opcija provođenja moći, te može po sebi biti provedba moći. Ne govorim ovdje o zakonskim sankcijama, nego o društvenom pritisku.

Naprimjer, svi smo mi na različite načine ograničeni odjevnim praksama naše kulture. Žena profesor na mom univerzitetu, naprimjer, iako ne može predavati gola, može odabrati da predaje u haljini i visokim petama ili može predavati u plavom džinsu i bijeloj majici. Ovo je promjena u pozadinskim mogućnostima. Prije pedeset godina, plavi džins i majica ne bi dolazili u obzir ni za muškarce ni za žene. U mom slučaju, pozadinske prakse i dalje me ograničavaju na način na koji ona nije ograni-

⁹ Uobičajeno je, uzgred rečeno, u američkom novinarstvu govoriti o nečemu što se naziva “zajednica crnaca”. Sumnjam da postoji takva zajednica, ali u jednu stvar sam siguran, da ne postoji nešto kao “zajednica bijelaca” iz jednostavnog razloga što nema kolektivne intencionalnosti koja prožima sve ili možda većinu ljudi takozvane bijele rase.

čena. Ja ne mogu držati predavanje u haljini i u visokim petama. Ovo je, doista, pozadinsko ograničenje. Je li to pitanje provođenja moći? Da li je moja nesposobnost da predajem u mini suknji, hula-hopkama i visokim petama forma moći koja mi je nametnuta? Ustvari, ja ne želim da se oblačim na taj način, i čini se čudnim reći da je to provođenje moći nada mnom zato što ja to ne mogu raditi. Ko provodi moć nada mnom i kako je koristi?

Moje razumijevanje da se sankcije mogu primijeniti na mene i to da bi te sankcije za mene bile neprihvatljive, smješta me u odnos moći s onima koji su percipirali opciju nametanja sankcija. To jest, oni su sposobni intencionalno me primorati da nešto uradim, želio to li ne, i to zadovoljava našu prvobitnu ključnu definiciju moći. Ovo je također slučaj u kojem znane opcije ili prijetnja da će se provesti moć može također po sebi biti provođenje moći. Moramo iskazati ove relacije egzaktno: Dokle god se ja ne želim oblačiti na nedopušten način, nikakva moć se ne provodi nada mnom. Ali onog momenta kada poželim da se odijevam na nedopušten način, a ograničen sam da to činim spoznatom prijetnjom drugih pripadnika društva, onda se moć provodi nada mnom. Pogledajmo kako možemo zadovoljiti naša ograničenja:

Prvo, ključni koncept moći: pripadnici mog društva imaju moć nada mnom, iako oni nisu svjesni da je imaju, jer nisu sposobni primorati me da nešto uradim bez obzira želio to ili ne.

Drugo, ova moć će se provoditi samo u slučajevima u kojim sam ograničen da radim nešto, što bih inače uradio. Tamo gdje socijalne pozadinske i mrežne norme funkcioniraju kao mehanizmi moći, one funkcioniraju kao trajne Direktive. One govore svakom pripadniku društva šta jeste, a šta nije prihvatljivo ponašanje. Šta je tačno njihov intencionalni sadržaj?

Pa, zato što govorimo o Pozadini, mi ne govorimo o nečemu što pripadnici svjesno misle. Ali ako bismo došli do tačke u kojoj se nameću sankcije, gdje sam ja tretiran uz ismijavanje, neprijateljstvo, prezir, bojkot i druga negativna sredstva, vjerovatno bi rekli nešto kao: "To je nečuven način odijevanja", "Ne možeš se tako oblačiti", "Izgledaš apsolutno komično" i tako dalje. To jest, imati znanu opciju da se nametnu sankcije samo po sebi može biti provođenje moći, ako to znanje da se sankcije mogu nametnuti može subjekta moći primorati da se ponaša na određen način, čak i u slučajevima kada on ili ona ne žele da se ponašaju tako. Izvjesnost sankcija može konstituirati nesvjesno provođenje moći kada je intencionalni sadržaj implicitan. Intencionalni sadržaj u svojem najopće-

nitijem obliku glasi: “Povinuji se!” Argument da je ovaj sadržaj implicitno prisutan u ovoj situaciji je da predvidljive sankcije imaju smisla jedino ako pretpostavite da su one nametnute zbog neuspješnog povinovnja. Subjekt se povinuje zbog toga što neuspjeh u povinovanju izaziva očekivane sankcije. Naravno, uvijek je moguće da neko ignorira ili da bude indiferentan prema socijalnim sankcijama. Ali ovaj oblik indiferentnosti je rijedak. Većina ljudi su akutno osjetljivi prema odobravanju i neodobravanju drugih.

Korištenje pozadinske moći, kao krivični zakon, proteže ograničenje intencionalnosti od događaja prema trajnim Direktivama. Najjednostavniji oblik ograničenja intencionalnog, paradigmatički slučajevi, su događaji – predsjednik izdaje direktivu, general naređuje napredovanje trupa – ali u slučaju pozadinske moći, kao kod krivičnog zakona, imamo trajnu moć i trajni intencionalni sadržaj. Ovaj intencionalni sadržaj ne glasi samo “Povinuji se ovom prilikom!”, on glasi “Povinuji se!”

Ali šta je s ograničenjem egzaktnosti? Ko tačno provodi moć nad tačno kim? Odgovor koji sugeriram je da u ovim slučajevima svako može provoditi moć nad svakim. Ako ste pripadnik društva, i kao takav znate da dijelite norme tog društva, onda ste u poziciji da provodite moć zbog vašeg kapaciteta za nametanje neformalnih sankcija prema onima koji narušavaju norme, znajući da će vaše sankcije podržati i drugi. Ali, vi ste također i subjekt moći, jer bilo ko može nametnuti sankcije prema vama za bilo koje kršenje. Heidegger kaže: “Ono Se nikad ne umire.” I trebao je dodati: “Vi ste to Se.”

Pokušavam razumjeti ideju da društva mogu vršiti moć nad svojim članovima. Mislim da osjećamo da mora biti nešto u vezi sa tom idejom, jer smo svi subjekti “društvenih pritisaka”. Problem je dati koherentno obrazloženje ove vrste moći koje ne krši ograničenje intencionalnosti ili ograničenje egzaktnosti. Ali neko bi pomislio: Kakvu to razliku stvara? Naposljetku, “moć” je samo riječ i zašto je važno da li primjenjujemo ili se suzdržavamo od korištenja riječi u slučajevima društveno nametnutih pritisaka da se povinujemo? Mislim da je važno ako pokušavamo razumjeti socijalne mehanizme i kako djeluju. Razumjet ćete funkcioniranje Mreže i Pozadine bolje ako vidite da bar dijelom funkcioniraju kao mehanizmi moći. A provođenje moći se dešava kada pripadnici društva nameću povinovanje drugim članovima društva.¹⁰

¹⁰ Prema mom iskustvu, ekstremno konformistička društvena grupa su američki akademici. Američki profesori su uvjetovani još kao studenti da prihvate određeni skup po-

Naš cijeli modalitet senzibiliteta oblikovan je silama i utjecajima koji su, u većini slučajeva, nama nevidljivi – kako je biti muškarac, kako je biti žena, šta uključuje biti građanin, šta je uključeno u biti profesor.

Iako se ponekad ovi pojmovi čine eksplicitnim – građani su, naprimjer, ovlašteni da glasaju na izborima – postoji čitav niz načina u kojima nisu eksplicitni. Naprimjer, šta se smatra civiliziranim oblikom neslaganja građana o političkim pitanjima, varira u velikoj mjeri od jedne kulture do druge. Koje su prikladne teme u razgovoru? Šta je prikladno ponašanje kod udvaranja? Koje vrste socijalnih relacija neko može imati sa prijateljima, kolegama i članovima porodice? Ustvari, sami pojmovi od kojih su konstituirani prijatelj, kolega ili član porodice su snažno oblikovani Pozadinom.

Osnovni koncept pozadinske moći je u tome da postoji skup pozadinskih pretpostavki, stavova, dispozicija, kapaciteta i praksi bilo koje zajednice koja postavlja normativna ograničenja članovima te zajednice na način da su kršenja tih ograničenja predmetom negativnog nametanja sankcija od svakog člana zajednice. Tako da, ako ja hodam ulicom u Berkleyu noseći rasistički znak, postat ću subjektom pozadinske moći od skoro svakoga u zajednici. Ko provodi moć nad kim? Odgovor je – svako ko prihvaća pozadinske pretpostavke i zna da su ove pretpostavke široko prihvaćene u zajednici može provoditi moć nad svakim ko krši ove pretpostavke. Forma u kojoj se ove moći provode ili pokušavaju se provesti u rasponu je od izraza neslaganja, prezira, ismijavanja, šoka i užasa do fizičkog nasilja pa čak i ubistva.

Nisu svi pozadinski kapaciteti pitanje moći. Naprimjer, na kolikoj udaljenosti ljudi trebaju stajati u liftu ili kada razgovaraju, recimo, pozadinska dispozicija, ali nije odnos moći.

Pozadinska moć mora se razlikovati od njenog provođenja, kao i svi drugi oblici moći. Dokle god neko nije spriječen raditi šta želi, i sve dotle dok neko nije prisiljen da radi nešto što ne želi, nikakva moć se ne provodi. Ali pozadinska moć se provodi kada ustvari utječe na ljudsko ponašanje. S obzirom na naša ranija razmatranja o protučinjeničnoj komponenti u konceptu moći, moć se provodi kada nositelj moći primora sub-

zadinskih asumpcija i presupozicija o tome kakav je ukus odgovarajući, sa kojom vrstom prijatelja neko može biti viđen, koji su prihvatljivi politički stavovi, kojoj vrsti kulturalnih artefakata treba da se divi i tako dalje. Pritisak da se povinujete za mnoge je silan i neovisnost je rijetka. Profesura bi trebala omogućiti intelektualnu neovisnost za sve vrste nekonformističkih misli i ponašanja. Ali ako je tako, to je neovisnost koja se rijetko koristi.

jekta da nešto želi, što on ili ona ne bi inače željeli ili limitira subjektovu percepciju o dostupnim opcijama; ne bismo li onda trebali reći da se pozadinska moć provodi kada Pozadina oblikuje moje želje ili ograničava moju percepciju raspoloživih opcija? Ako uzmemo primjer pozadinske konstrukcije seksualne želje – da li je činjenica da su nečije želje oblikovane njegovim društvom, a nečija percepcija dostupnih opcija slično tako oblikovana, slučajevi provođenja moći? Mislim da nisu, jer u ovim slučajevima ne može se odgovoriti na pitanje: Ko tačno provodi moć nad tačno kim?

IV. Paradoks političke moći: vlada i nasilje

Do sada, naše objašnjenje je prilično neutralno u vezi sa distinkcijama između različitih vrsta institucionalnih struktura i moglo bi se činiti da iz takvog objašnjenja nema ništa posebno oko vlade, da je to samo jedna od institucionalnih struktura među ostalima, zajedno sa porodicom, brakom, crkvama, univerzitetima i tako dalje. Ali, ustvari to nije samo još jedna institucija. U najorganiziranijim društvima vlada je najviša institucionalna struktura.¹¹

Naravno, moć vlada varira u velikoj mjeri od liberalne demokracije do totalitarnih država; ali svejedno, vlade imaju moć da reguliraju druge institucionalne strukture kao porodicu, obrazovanje, novac, općenito ekonomiju, privatno vlasništvo, a čak i crkvu. Ekonomija utječe na svačiji život, a u sadašnjoj eri važna ekonomska pitanja se automatski smatraju političkim i predmetom su vladinog djelovanja. U stabilnim društvima vlade su obično najviše prihvaćeni sistem statusnih funkcija, usporedive samo sa familijom i crkvom. Zaista, jedno od najnevjerojatnijih kulturnih kretanja posljednjih nekoliko stoljeća bio je uspon nacionalne države kao krajnji fokus kolektivne lojalnosti u društvu. Ljudi su, naprimjer, bili voljni boriti se i umrijeti za SAD, ili Njemačku, ili Francusku, ili Japan na način na koji ne bi bili voljni boriti se i umrijeti za Kansas City, Vitry-Le-François ili Alameda County. Izuzetno je postignuće ostvariti da se granice nacije i granice države podudaraju. Nacija je kulturni entitet: dr-

¹¹ Za ovu svrhu koristim pojmove “vlada” i “država” sinonimno. Ponekad se “vlada” koristi da referira na skup ljudi i političkih institucija koji imaju moć u bilo koje vrijeme. Ja referiram na samu institucionalnu strukturu. U SAD-u se pojam “država” tipično koristi da referira na državnu vladu nasuprot nacionalnoj vladi.

žava je vladin entitet. Ne postoji a priori garancija da će u bilo kojoj historijskoj situaciji granice nacije i granice države koincidirati. Veći dio historije dva posljednja stoljeća vrti se oko takvih proturječnosti granica. U 19. stoljeću Njemačka i Italija pojedinačno su formirale nacionalne države iz onoga što su bili skupovi malih kneževina. Na kraju 20. stoljeća, Jugoslavija i Sovjetski Savez prestale su biti države, a nacije od kojih su se sastojale postale su posebne nacionalne države.

Dok pišem ove redove određen broj muslimanskih ekstremista smatra religiju značajnijom od vlade i vjeruje da bi vlade trebali kontrolirati fundamentalistički muslimanski činovnici. Odvajanje crkve i države je toliko široko prihvaćeno u zapadnim demokracijama da nam je teško razumjeti istinski radikalne koncepcije odnosa religije prema državi kojih se drži prilično veliki broj muslimanskih fundamentalista.

Ova dva historijska razvoja, uspon nacionalne države i odvajanje crkve od države, su prilično skori historijski događaji. Nijedan od njih nije neizbježan i doista bismo si trebali dozvoliti da budemo pogođeni koliko su oni neočekivani. Ako je vlada repozitorij najviše moći, a religija izvor najviših vrijednosti, bilo bi prirodno zaključiti da bi vlada trebala provoditi svoju moć da primijeni vrijednosti religije. Mnogima se to čini kao prirodan zaključak. U stvarnoj praksi to je skoro u pravilu katastrofalno iz razloga koje ću kratko iznijeti. Tokom jako dugog perioda zapadna demokracija evoluirala je na način koji dozvoljava vladama da budu neovisne od crkvene kontrole.

Loše konsekvence nerazdvajanja crkve i države nisu samo empirijski rezultat specifičnih historijskih okolnosti; postoji filozofska inkonzistentnost u pokušaju njihovog ujedinjenja. Zašto? U politici se, kao što tvrdim u nastavku, prema definiciji radi o konfliktu i njegovom mirnom rješavanju. Ali za dogmatske religije, sve s kojima smo upoznati, konflikt je abnormalna situacija. Za takve vjere, ako su država i crkva ujedinjene, onda kriticizam vlade jeste oblik blasfemije, a pokušaji da se vlada primijeni su heretički. Za takav sistem, svaki napad na vladu napad je na Boga. Neke od esencijalnih karakteristika demokratske vladavine, kao sloboda raspravljanja o svim stvarima, privremeni karakter distribucije moći i sistematski verbalni napadi na one u moći, u velikom su proturječju sa pozadinskim pretpostavkama dogmatskih religija. Ne mogu dovoljno naglasiti značaj ove distinkcije. Demokratske vlade su prema svojoj definiciji privržene permanentnom prihvaćanju neslaganja i proturječnosti. Nije mana demokratske vlade da rivalske političke partije imaju različit skup vrijednosti i različita temeljna ubjeđenja. Ali kad je riječ o religijama

otkrovenja, sve ovo je u najboljem slučaju blasfemija, a u najgorem vrijedno istrebljenja. Cijela ideja religija otkrovenja jeste da postoji samo jedna istina, samo jedan pravi metod, samo jedan ispravan način na koji se nešto radi u svjetlu Božijih zakona. Demokratska vlada nikako ne može biti konzistentna sa religijama otkrovenja. Priznajući ovu činjenicu, razvili smo – i proces je bio vrlo bolan – skup mehanizama za odvajanje crkve i države, kako bi se spriječila potpuna kontrola religijskih institucija nad vladinim politikama. Vlade mogu varirati u svom stupnju kontrole, u rasponu od blizu anarhije do totalitarnih država, gdje je život za obične građane vrlo restriktivan. Kao krajnji ekstrem “vladine” kontrole, koncentracijski kamp ne dozvoljava nikakvu slobodu. Ali koliki god nivo kontrole bio, moći koje se provode u vladinim operacijama premašuju moći drugih institucionalnih struktura. Iz razloga što vlade tipično imaju monopol nad oružanim nasiljem, teško je napraviti jasnu distinkciju između dobrovoljnog prihvatanja vladine moći i pukog pasivnog pristajanja.

Kako se vlade, da kažem, izvuku s tim? To jest, kako vlada uspijeva da bude prihvaćena kao sistem statusnih funkcija superiornih u odnosu na druge statusne funkcije? Tipično vlade imaju dvije specijalne, povezane karakteristike: monopol nad organiziranim nasiljem i kontrolu nad teritorijem. Kombinacija kontrole nad tlom uz monopol nad organiziranim nasiljem garantira vladama najveću ulogu moći u okviru sistema konkurentnosti među statusnim funkcijama. U slučajevima u kojima vlada ne uspije da ima monopol nad organiziranim nasiljem na određenom dijelu svoje teritorije, ona prestaje da funkcionira kao vlada u tom dijelu teritorija. Ovo je trenutno slučaj u nekim afričkim državama, a bio je slučaj u južnoj Italiji i na Siciliji kada su Mafija, Camorra i druge kriminalne organizacije funkcionirale kao de facto vlada nad određenim dijelovima državne teritorije. Paradoks vlade mogao bi se izraziti ovako: vladina moć je sistem statusnih funkcija i stoga počiva na kolektivnom priznavanju ili prihvaćanju, ali kolektivno priznavanje ili prihvaćanje, iako se tipično ne bazira samo na nasilju, može nastaviti da funkcionira samo ako postoji permanentna prijetnja nasiljem u obliku vojske ili policije. Legitimacija je ključna za funkcioniranje vlade zato što politička moć zahtijeva određen stepen prihvaćanja. Ali kada je u pitanju vlada, legitimacija po sebi nikad nije dovoljna. Iako su vojna i policijska moć drugačije od političke moći, općenito ne postoji ništa kao vlada, ništa kao politička moć, bez policijske moći i vojne moći (više o ovome kasnije).

Smisao prema kojem je vlada najviši sistem statusnih funkcija jeste smisao koji su tradicionalni politički filozofi pokušavali da dokuče kad

su govorili o suverenitetu. Mislim da je pojam suvereniteta donekle konfuzan pojam, jer implicira tranzitivnost. Ali većina sistema suvereniteta, bar u demokratskim društvima, nije prijenosna. U diktaturi, ako A ima moć nad B, a B ima moć nad C, onda A ima moć nad C, što nije tipična istina u demokraciji. U SAD-u postoji kompleksan niz ustavnih aranžmana između tri grane vlade, kao i između njih i građana. Tako tradicionalni pojam suvereniteta nije toliko koristan kao što su se tradicionalni politički filozofi nadali da će biti. Ipak, mislim da će nam trebati pojam najviše statusne funkcije moći da bismo objasnili vladu.

Iz razloga što su vlade najviši repozitoriji deontičke moći u društvu, pitanje legitimnosti postaje ključno za vlade, na način da nije problem za institucije koje su u svačijem interesu, kao što je jezik ili novac. Napraviti ću sažetak nekih od esencijalnih poenti o političkoj moći u vidu skupa numeriranih stavova.

1. SVA POLITIČKA MOĆ PITANJE JE STATUSNIH FUNKCIJA, I IZ TOG RAZLOGA SVA POLITIČKA MOĆ JE DEONTIČKA MOĆ

Deontičke moći su prava, obaveze, obligacije, autorizacije, dozvole, privilegije, ovlaštenje i slično. Moć lokalnih šefova stranki i seoskog vijeća, kao i moć većih figura kao što su predsjednici, premijeri, Kongres SAD-a i Vrhovni sud derivirana je iz priznatih statusnih funkcija koje posjeduju ovi entiteti. A ove statusne funkcije dodjeljuju deontičke moći. Politička moć se stoga razlikuje od vojne moći, policijske moći i brutalne fizičke moći koju snažni imaju nad slabima. Vojska koja okupira stranu zemlju ima moć nad njenim građanima, ali takva moć se bazira na brutalnoj fizičkoj sili. Među okupatorima postoji priznati sistem statusnih funkcija i stoga mogu postojati politički odnosi unutar vojske, ali odnos okupatora prema okupiranim nije politički, osim ako okupirani ne prihvate i priznaju bar u određenoj mjeri validnost statusnih funkcija. Ukoliko okupirani prihvate naredbe okupatora, bez prihvatanja validnosti statusnih funkcija, oni djeluju iz straha i obazrivosti. Oni djeluju na osnovu razloga koji su ovisni o želji.

Shvaćam, naravno, da svi ovi različiti oblici moći – politička, vojna, policijska, ekonomska i tako dalje – stoje u interakciji i preklapaju se na sve moguće načine. Ni na momenat nisam pomislio da postoji oštra razdvajajuća linija, i ne obazirem se na uobičajeno korištenje riječi “političko” kao različito od “ekonomsko” ili “vojno”. Poenta je, međutim,

da se logička struktura ontologije u kojoj je moć deontička razlikuje od slučajeva gdje je, naprimjer, moć zasnovana na brutalnoj sili ili samo-interesu.

Oblik motivacije koji ide sa sistemom prihvaćenih statusnih funkcija esencijalan je za naš koncept političkog, i reći ću o tome više kasnije. Historijski, svjesnost njegove centralne pozicije bila je intuicija koja stoji u osnovi, a koja je motivirala stare teoretičare društvenog ugovora. Oni su mislili da nema načina putem kojeg možemo imati sistem političkih obligacija, i zaista, ne bi bilo političkog društva bez nečega kao obećanje, originalni “ugovor” koji bi kreirao deontički sistem neophodan za održavanje političkog realiteta.

2. IZ RAZLOGA ŠTO JE SVA POLITIČKA MOĆ PITANJE STATUSNIH FUNKCIJA, SVA POLITIČKA MOĆ, IAKO SE PROVODI S VRHA, DOLAZI ODOZDO

S obzirom na to da sistem statusnih funkcija zahtijeva kolektivno priznavanje ili prihvaćanje, sva izvorna politička moć dolazi odozdo. Ovo je istinito koliko za diktature, toliko i za demokracije. Hitler i Staljin, naprimjer, bili su obojica neprestano opsjednuti potrebom za sigurnosti. Oni nikad ne bi mogli uzeti prihvaćanje njihovih sistema kao statusnih funkcija zdravo za gotovo, kao dati dio realiteta. Moralo je biti konstantno održavano masivnim sistemom nagrada i kazni i terorom.

Lenjinov najveći izum, koju su imitirali i Mussolini i Hitler, bila je Partija – ali ne tradicionalna politička partija, nego elitna organizacija discipliniranih, posvećenih fanatika koji bi mogli raditi na svrgavanju statusnih funkcija starog sistema i preuzeti moć kada ga sruše i onda kreirati novi sistem statusnih funkcija. Oktobarska revolucija nije bila revolucija, bila je to klasična *coup d'état* koja je provedena, jer je Lenjin imao potpunu kontrolu nad Partijom i Partija je lako mogla svrgnuti Privremenu vladu. Boljševici su ustvari donijeli revolucionarne promjene, ali je korištenje izraza “oktobarska revolucija” pogrešno impliciralo da je postojala masovna pobuna odozdo. To nije bio slučaj. U Njemačkoj, političari Weimara su bili zadivljeni brzinom i cjelovitošću s kojom su nacisti zadobili kontrolu nad državom kada je Hitler postao kancelar. Kao da je NSDAP imao scenarij. Svi su unaprijed znali šta trebaju raditi. U oba slučaja Partija je postala posredni skup statusnih funkcija između vodstva i opće populacije. Lojalnost Partiji je bila suštinska za funkcioniranje vod-

stva i bila je osigurana kombinacijom poticaja i terora.

Jedan od zapanjujućih političkih događaja druge polovine 20. stoljeća bio je slom komunizma. Pitanje kako je tačno pao je pitanje historijskog istraživanja, i nisam vidio konačan historijski rad koji analizira taj slom. Ali što se tiče logičke strukture, možemo reći da se slomio onda kada struktura kolektivne intencionalnosti više nije mogla održavati sistem statusnih funkcija. Struktura koju je Lenjin kreirao zahtijevala je sistem isprepletenih elita, posebno i iznad čitave Partije. Onda kada je vođa elite, u ličnosti Gorbachova, izgubio povjerenje u prihvatljivost tada prisutnog sistema, počeo se jednostavno raspetljivati. Očigledno je Gorbachov mislio da može reformisati komunizam, ali je pokušaj reforme uništio sistem. Apolutno je presudno razumjeti strukturu ovoga.

Osoba na vrhu, diktator, mora biti prihvaćena od partije i drugih vrsta elitnih struktura. Oni zauzvrat djeluju, jer mogu kontrolirati populaciju sa mješavinom prihvaćanja i terora. Ali cijela struktura počinje da se raspetljava kada ljudi na vrhu izgube povjerenje, a ljudi ispod prestaju da prihvaćaju legitimnost ljudi na vrhu i struktura koje kontroliraju. Slične transformacije desile su se kada je Shah napustio Iran, a Marcosova porodica pobjegla sa Filipina.

3. IAKO JE INDIVIDUA IZVOR SVE POLITIČKE MOĆI PO SVOJOJ SPOSOBNOSTI DA SE UKLJUČI U KOLEKTIVNU INTENCIONALNOST, INDIVIDUA SE, TIPIČNO, OSJEĆA NEMOĆNO

Individua tipično osjeća da moći koje postoje nisu ni na koji način ovisne o njemu ili njoj. Zato je toliko važno revolucionarima da razviju neku vrstu kolektivne intencionalnosti: klasnu svijest, identifikaciju sa proleterijatom, studentsku solidarnost, podizanje svijesti među ženama, ili neku takvu identifikaciju sa posebnom grupom koja će učiniti da se osjećaju osnaženo i ustvari će osnažiti grupu. Zato cijela struktura postojećeg društva počiva na kolektivnoj intencionalnosti, njena destrukcija može se postići kreiranjem alternativnog i nedosljednog oblika kolektivne intencionalnosti.

Do sada sam naglašavao ulogu statusnih funkcija i posljedično deontičke moći u konstituciji socijalne i političke realnosti. Ali to prirodno nameće pitanje: Kako to radi? Kako rade sve ove stvari o statusnim funkcijama i deontičkim moćima kada je u pitanju glasanje na izborima ili plaćanje poreza na prihod? Kako to radi na takav način da pruža motiva-

ciju za stvarno ljudsko ponašanje? Jedinствена karakteristika ljudskih bića je da su u stanju kreirati i djelovati na osnovu od želje neovisnim razlozima za akciju. Koliko znamo, čak ni viši primati nemaju ovu sposobnost. Ovo je, vjerujem, jedan od ključeva za razumijevanje političke ontologije. Ovo nas vodi do tačke 4.

4. SISTEM POLITIČKIH STATUSNIH FUNKCIJA RADI BAREM DJELOMIČNO ZATO ŠTO PRIZNATE DEONTIČKE MOĆI PRUŽAJU RAZLOGE ZA DJELOVANJE NEOVISNO OD ŽELJE

Tipično je da mislimo o razlozima za djelovanje koji su neovisni od želje kao o intencionalno kreiranim od strane aktera, a obećanje je najprosto najpoznatiji slučaj toga.

Ali jedan od ključeva razumijevanja političke ontologije i političke moći je uvidjeti da je cijeli sistem statusnih funkcija sistem pružanja razloga za djelovanje neovisno od želje. Prepoznavanje od strane aktera, dakle od strane državljana neke političke zajednice, jedne statusne funkcije kao validne daje akteru razlog za djelovanje koje je neovisno od želje. Prepoznavanje od strane aktera, dakle od strane državljana neke političke zajednice, jedne statusne funkcije kao validne daje akteru razlog za djelovanje koje je nezavisno od želje. Bez takvog priznanja ne postoji takva stvar kao što je organiziran politički i institucionalni realitet.

Dio koji pokušavamo objasniti je razlika između ljudi i životinja kojima nedostaju institucionalne strukture. Prvi korak u objašnjenju razlike polazi od identifikacije karakteristika institucionalne realnosti. Institucionalna realnost je sistem statusnih funkcija, a te statusne funkcije uvijek uključuju deontičke moći. Naprimjer, osoba koja koristi jedan kabinet do kojeg u Berkleyu je šef Odsjeka za filozofiju. Statusna funkcija biti šef odsjeka nameće prava i obaveze koje taj korisnik kabineta drugačije nema. Na taj način postoji suštinska veza između statusne funkcije i deontičke moći. Ali, i ovo je sljedeći ključni korak, priznavanje statusne funkcije svjesnog aktera – kao što sam ja – može mi dati razloge za djelovanje koje je neovisno od mojih želja. Ako me moj šef katedre pozove da budem u odboru, i ako ja prepoznajem njegovu poziciju kao šefa, imam razlog da to i prihvatim, iako su odbori dosadni i ne postoji kazna za odbijanje.

Općenitije gledano, ako ja imam obavezu, naprimjer, da se sastanem s nekim u 9:00 prijepodne, imam razlog da to uradim, čak iako ujutro

nisam za to raspoložen. Činjenica da obaveza to zahtijeva daje mi razlog da hoću da to uradim. Tako u slučaju ljudskog društva, za razliku od drugih meni znanih životinjskih društava, razlozi mogu motivirati želje umjesto da nas želje motiviraju. Najočigledniji primjer ovoga je obećanje. Obećam nešto vama i tako kreiram razlog neovisan o želji da to uradim. Ali je važno uvidjeti da, kada je o političkoj realnosti riječ, ne trebamo praviti ili stvarati razloge za djelovanje neovisne o želji eksplicitno, kao kad obećavamo ili preuzimam razne druge obaveze. Jednostavno priznavanje skupa institucionalnih činjenica kao validnih, kao obvezujućih, stvara razloge za djelovanje neovisno o želji. Uzet ćemo važan skori primjer: nakon izbora 2000. godine mnogi amerikanci mislili su da je George W. Bush dobio statusnu funkciju predsjednika na nelegitiman način. Ali važna stvar za strukturu deontičke moći u SAD-u jeste da su, uz rijetke izuzetke, nastavili priznavati njegove deontičke moći. Svako zainteresiran za to kako pozadinske pretpostavke omogućuju funkcioniranje demokracije trebao bi pažljivo pogledati na izbore iz 2000. godine. Normalno, u izborima, postoji margina greške. I normalno, margina pobjede značajno premašuje marginu greške, tako da greška nije bitna. Ali na izborima 2000. godine margina greške je premašivala marginu pobjede. Ovo je značilo, riječju, da nema pobjednika. Ali izbori ne mogu završiti izjednačeno. I šta da se radi? Amerikanci imaju pozadinsku pretpostavku koja se nigdje ne pominje u Ustavu, da sve teške slučajeve rješava Vrhovni sud, a ovaj je bio takav. Neću reći da li je njihova odluka bila inteligentna ili neinteligentna, opravdana ili neopravdana, ali nevjerovatna stvar je da je bila naveliko prihvaćena kod populacije. Različiti evropski komentatori sugerirali su da su izbori 2000. godine pokazali slabost američke demokracije. Ja vjerujem da su pokazali njenu snagu. Iako su izbori završili izjednačeno i krajnja odluka da se proglasi pobjeda George W. Busha imala neuvjerljivo opravdanje, gotovo je univerzalno prihvaćena kod populacije u cijelosti. Nije bilo nereda na ulici, nisu izašli tenkovi. Vidio sam nekoliko naljepnica na branicama automobila u Berkleyu na kojima je stajalo "Nije moj predsjednik". Ali mislim da ni predsjednik niti iko drugi nije o tome brinuo. Poenta je da demokracije ne rade samo na pravilima, nego na pozadinskim pretpostavkama, na praksama, na modalitetima senzibilitnosti.

Posljedica ovog o čemu govorim je, ako sam u pravu, da nije sva politička motivacija samo-interesna ili ekonomična. Možete ovo uvidjeti ako suprotstavite političku i ekonomsku motivaciju. Logičke relacije između političke i ekonomske moći su vrlo kompleksne: i ekonomski i po-

litički sistem su sistemi statusnih funkcija. Politički sistem sastoji se od vladine mašinerije, zajedno sa pratećim aparatom političkih partija, interesnih grupa i slično. Ekonomski sistem sastoji se od ekonomskog aparata za stvaranje i distribuciju dobara i usluga. Iako su logičke strukture slične, sistemi racionalne motivacije su zanimljivo drugačiji. Ekonomska moć je uglavnom pitanje bivanja u stanju da se ponudi ekonomska nagrada, poticaj ili kazna. Bogati imaju više moći nego siromašni zato što siromašni žele da im bogati mogu platiti i stoga će uraditi šta bogati žele. Politička moć je često takva, ali ne uvijek. Takva je kada politički lideri mogu provoditi moć onoliko dugo koliko nude veće nagrade. Ovo je dovelo do velikog broja konfuznih teorija koje pokušavaju tretirati političke odnose kao da imaju istu logičku strukturu kao ekonomski. Ali takvi razlozi za djelovanje, bazirani na želji, čak i kada su u deontičkom sistemu, nisu deontološki. Važno je naglasiti da je suština političke moći deontička moć.

5. POSLJEDICA JE DOSADAŠNJE ANALIZE DA POSTOJI DISTINKCIJA IZMEĐU POLIČKE MOĆI OPĆENITO I POLITIČKOG LIDERSTVA KAO SPECIJALNE SPOSOBNOSTI

Grubo uzevši, moć je sposobnost da navedete ljude da nešto urade, htjeli to oni ili ne. Liderstvo je specijalan slučaj moći, sposobnost da ih navedete da urade nešto što inače ne bi htjeli uraditi. Liderstvo je oblik moći i stoga se koristi intencionalno. Prema tome, različiti ljudi koji su na istoj poziciji političke moći s istim zvaničnim statusnim funkcijama mogu se razlikovati po učinkovitosti, jer je jedan učinkovit lider, a drugi nije. Oni imaju istu zvaničnu poziciju deontičke moći, ali drugačiju učinkovitu poziciju deontičke moći. Naprimjer, i Roosevelt i Carter imali su iste zvanične deontičke moći – obojica su bili predsjednici SAD-a i lideri Demokratske stranke – ali Roosevelt je bio puno učinkovitiji, jer je održavao deontičke moći veće od njegovih ustavom dodijeljenih moći. Sposobnost da to radi dio je onoga što konstituiraju političko liderstvo. Štaviše, učinkovit lider može nastaviti provoditi moć i održavati neformalnu statusnu funkciju čak i kada nije u službi.

6. ZBOG TOGA ŠTO SU POLITIČKE MOĆI PITANJE STATUSNIH FUNKCIJA, ONE SU, VEĆIM DIJELOM, KONSTITUIRANE LINGVISTIČKI

Rekao sam da su političke moći, općenito uzevši, deontičke moći. Pitanje je to prava, obaveza, obligacija, autorizacija, dozvola i sličnog. Takve moći imaju specijalnu ontologiju. Činjenica da je Barack Obama predsjednik ima potpuno drugačiju logičku strukturu od činjenice da pada kiša. Činjenica da pada kiša sastoji se od kapi koje padaju sa neba, zajedno sa činjenicama o njihovoj meteorološkoj historiji, ali činjenica da je Barack Obama predsjednik nije takav prirodni fenomen. Činjenica je konstituirana vrlo kompleksnim skupom eksplicitnih verbalnih fenomena. Nemoguće je da činjenice mogu postojati bez jezika. Suštinska komponenta te činjenice je da ga ljudi poštuju i prihvataju kao predsjednika i posljedično oni prihvataju čitav sistem deontičkih moći koji ide sa tim svojstvenim prihvatanjem. Statusne funkcije mogu postojati samo dok su one predstavljene kao postojeće, a za njihovo predstavljanje kao postojećih nužno je da imamo sredstva predstavljanja, a ta sredstva su tipično lingvistička. Što se tiče političkih statusnih funkcija, one su skoro nepromjenjivo lingvističke. Od važnosti je naglasiti da se sadržaj predstavljanja ne mora podudarati sa stvarnim sadržajem logičke strukture deontičke moći. Naprimjer, da bi Obama bio predsjednik, ljudi ne moraju da misle "Nametnuli smo mu statusnu funkciju korištenjem Deklaracije statusnih funkcija, prema formuli X se računa kao Y u C ", iako je ovo tačno ono što su uradili. Ali moraju biti u stanju o nečemu promisliti. Naprimjer, oni tipično misle "On je predsjednik", i takve misli su dovoljne da održavaju statusnu funkciju zato što imaju logičku formu Deklaracije statusnih funkcija, i prema tome imaju dvostruki smjer prikladnosti karakterističan za sve deklaracije.

7. DA BI DRUŠTVO IMALO POLITIČKU REALNOST U NAŠEM SMISLU, NEOPHODNO JE JOŠ NEKOLIKO RAZLIKUJUĆIH ODLIKA: PRVO, DISTINKCIJA IZMEĐU JAVNE I PRIVATNE SFERE SA POLITIČKIM KAO DIJELOM JAVNE SFERE; DRUGO, POSTOJANJE NENASILNIH GRUPNIH KONFLIKATA; I TREĆE, GRUPNI KONFLIKTI MORAJU BITI NAD SOCIJALNIM DOBRIMA UNUTAR STRUKTURE DEONTOLOGIJE

Rekao sam da bih predložio neke diferencije koje razlikuju politi-

čke činjenice od drugih vrsta socijalnih i institucionalnih činjenica. Ali, uz važne izuzetke od stanovišta o nasilju i kontroli teritorije, ontologija koju sam predočio do sada mogla bi također odgovarati nepolitičkim strukturama kao što su religije, korporacije, univerziteti ili organizirani sportovi. Oni također uključuju kolektivne forme statusnih funkcija i konsekventno kolektivne forme deontičkih moći. Šta je posebno oko koncepta političkog unutar ovih vrsta sistema deontičkih moći?

Ja ne odobravam bilo koju vrstu esencijalizma, a koncept političkog je jasno sličan konceptu porodice. Ne postoji skup neophodnih i dovoljnih uvjeta koji definiraju suštinu političkog. Ali, postoje, vjerujem, brojne razlikujuće odlike. Prvo, naš koncept političkog zahtijeva distinkciju između javne i privatne sfere, sa politikom kao paradigmom javne aktivnosti. Drugo, koncept političkog zahtijeva koncept grupnog konflikta. Ali, nije bilo koji grupni konflikt politički. Organizirani sport uključuje grupni konflikt, ali tipično oni nisu politički. Važna odlika političkog konflikta jest ta da je to konflikt oko socijalnih dobara, a mnoga socijalna dobra uključuju deontičke moći. Tako, naprimjer, pravo na abortus je političko pitanje zato što uključuje deontičku moć – legalno pravo žena da ubiju svoje fetuse.

8. MONOPOL NAD VOJNIM NASILJEM JE SUŠTINSKA PRETPOSTAVKA VLADE

Kao što sam ranije sugerirao, paradoks političkog je ovakav: za funkcioniranje političkog sistema mora postojati priznavanje ili prihvaćanje skupa statusnih funkcija dovoljnog broja članova grupe koji dijele kolektivnu intencionalnost. Ali, općenito, politički sistem koji utvrđuje statusne funkcije može djelovati samo ako je podržan prijetnjom oružanim nasiljem. Ova odlika razlikuje vlade od crkve, univerziteta, ski-klubova i limenih orkestara. Razlog zašto vlada može ustrajati kao krajnji sistem statusnih funkcija je zato što održava konstantnu prijetnju fizičkom silom. Čudo, takoreći, demokratskih društava je sistem statusnih funkcija koje konstituiraju vladu; u stanju je koristiti kontrolu kroz deontičke moći nad sistemom statusnih funkcija koji konstituiraju vojsku i policiju. U društvima gdje kolektivno prihvaćanje prestaje da funkcionira, naprimjer u Njemačkoj Demokratskoj Republici u 1989. – vlada se, kao što kažu, ruši.

9. NEKE POSEBNE ODLIKE DEMOKRACIJA

Carl Schmitt¹² ispravno kaže da sve politike uključuju distinkciju između prijatelja i neprijatelja. Ali onda on pogrešno kaže, kad je riječ o demokracijama – kako je dio pojma političkog da svaka strana hoće da ubije drugu. Ovo zasigurno nije tačno za uspješne demokracije. Stabilne demokracije kao SAD ili države Zapadne Evrope zasnovane su na pozadinskim pretpostavkama tolerancije u neslaganju. Ne samo da ustvari rivalske političke partije tipično ne ubiju svoje političke protivnike, izgleda da ih čak ni ne žele ubiti. Žele ih pobijediti na narednim izborima, žele da budu u moći i da njihovi suparnici nemaju moć, ali tipično rade ovo bez htijenja da nekoga usmrte. Još jedna skoro čudesna odlika stabilnih, zdravih demokracija je da su politički konflikti izuzetno blagi. Politički konkurenti mogu se pasionirano mrziti, ali Pozadina je takva da bi bilo bolje da prikriju tu mržnju ili će ih ona koštati glasova. Kada je u američkoj historiji konflikt postao tako zaoštren da se nije mogao riješiti normalnim ustavnim metodama, imali smo građanski rat.

Ako pretpostavimo da su demokracije definirane djelomično vladavinom većine izražene na izborima, onda još jedna odlika uspješnih stabilnih demokracija jeste da malo, ako i toliko, značajnih životnih problema odlučuju izbori. Takva pitanja kao ko će živjeti, a ko će umrijeti, ko će biti bogat, a ko će biti siromašan, ne mogu se odlučiti na izborima ako zemlja treba biti stabilna. Zašto ne? Izbori su isuviše nepredvidivi da bi ljudi mogli planirati svoj život na osnovu izbornih rezultata. Ako biste znali da će vaši oponenti pobijediti na sljedećim izborima, velika je vjerovatnoća da bi vas bacili u koncentracijski logor ili pogubili ili vam zaplijenili svu vašu imovinu, ne biste mogli praviti postojane i trajne životne planove. U uspješnim demokracijama nije, niti bi trebalo biti jako važno ko biva izabran. Tradicionalno, u SAD-u se stranke takmiče za glasače srednjeg razreda i, posljedično, ako išta, pokušavaju nalikovati jedni na druge, više nego što stvarno jesu.

Interesantne su razlike koje proizlaze iz izbora, mada sam primijetio da se život nastavlja manje-više istim tokom kao i prije, neovisno ko bude izabran. Ovo je znak zdrave demokracije. Kako onda odlučujemo o pitanjima života i smrti u demokraciji? Pa, idealno, većina njih nikad ne dođe u političku arenu. Bez obzira na to jeste li bogati ili siromašni, mrtvi ili živi, živite na istočnoj ili zapadnoj obali, obrazovani ili neobra-

¹² Schmitt, Carl, Pojam politike i ostale rasprave, Matica Hrvatska, Zagreb, 1943.

zovani, većinom to nije funkcija onoga ko bude izabran. Nekada veoma važno pitanje iskrasne koje probudi toliko strasti da bi politički aktivni elementi populacije preferirali da se time ne bave. U takvom jednom slučaju u SAD-u pitanje obično rješava Vrhovni sud. Dva poznata slučaja u posljednjih sto godina bila su rasno pitanje i abortus.

Intelektualno previranje da se Vrhovni sud morao angažirati da riješi problem abortusa je uistinu bizantijski, ali to nikome nije smetalo. Deontička moć žena da ubiju svoje nerođene fetuse razmatrano je kao pitanje vezano za pravo na privatnost, koje je garantirano Četvrtim amandmanom. Međutim, postoje stalni pokušaji da se pitanje ponovo otvori.

V. Zaključak

Ovo poglavlje imalo je dva sklopa ciljeva. Prvi sklop tiče se pojma moći. Pokušao sam da opišem općenite odlike moći i onda uveo pojam pozadinska moć, gdje je kolektivno prihvaćena Pozadina i Mreža u društvu iz kojih mogu proizlaziti odnosi moći nad njegovim pripadnicima. Tvrdim da su oni prikladno shvaćeni kao odnosi moći zato što zadovoljavaju prinudu da pripadnici društva mogu prisiliti druge pripadnike da se ponašaju na određene načine htjeli to oni ili ne.

U posljednjem dijelu poglavlja pokušao sam opisati razlikujuće odlike političkog, unutar sistema razloga za djelovanje neovisno o željama, pokazavši da pojam političkog zahtijeva distinkciju između javne i privatne sfere, sa političkim kao nadmoćnim nad javnom sferom; iziskuje postojanje grupnih konflikata koji se rješavaju nenasilnim sredstvima te zahtijeva da je grupni konflikt oko društvenog dobra. A cijeli sistem mora poduprijeti vjerodostojna prijetnja oružanim nasiljem. Vladina moć nije ista kao policijska moć i vojna moć, ali uz nekoliko iznimki, ako nema policije ni vojske, nema ni vlade.

S engleskog jezika prevela Jelena Gaković